

۱-۵. گزیده مرصاد العباد، انتخاب و توضیح از محمد مهدی ناصح، چاپ اول، تهران، ۱۳۷۳، ۲۳۲ صفحه.

مرصاد العباد، در دوره کارشناسی و در درس متون نثر تدریس می‌شود. محمد مهدی ناصح گزیده‌ای از این کتاب فراهم آورده است. مرصاد العباد متنی ادبی با ویژگی‌های زبانی خاص دوره مؤلف است که دانشجویان باید از آن آگاه گردند. مرصاد العباد دارای نثری بینابین (نه فنی و مصنوع و نه مرسل) است. گزینشگر این متن در اثر حاضر سعی داشته که تصویری کامل از متن مرصاد العباد عرضه کند و برای آشنایی بیشتر دانشجویان آیات و احادیث متن را حذف نکرده است؛ بدین جهت متن برای دانشجویان، اندکی دشوار جلوه می‌کند. اما شرح و معنی کافی درباره آنها عرضه شده است.

در توضیحات مؤلف آیین نگارش زبان فارسی مورد توجه بوده است، اما گاه برخی نکات به خصوص در پیشگفتار و شرح مؤلف قابل اشاره است. به عنوان مثال گزینشگر در جایی که می‌توانسته با وجود قرینه فعل را حذف کند، این کار را نکرده است. چنان‌که در عبارت زیر می‌بینیم. «سرانجام در سال ۶۴۱ یا ۶۴۰ در بغداد در گذشته است و همانجا در محلت شونیزیه مدفون گردیده است» (ص ۷). یا تکرار واژه «سپس» در سطر ۱۸ صفحه ۸ بعد از کلمه «پس».

ابزار تفهیم مطالب در این گونه گزیده‌ها همان توضیح واژگان و اصطلاحات قابل توضیح است. با این حال تعدادی از عبارات برای خواننده روشن نیست و نیاز به توضیح بیشتری دارد.

ترتیب و انسجام مطالب خوب است. هرچند این انسجام و تسلسل در اصل به دقت نویسنده مرصادالعباد یعنی نجم‌الدین رازی برمی‌گردد، اما مصحح نیز سعی کرده در انتخاب گزیده، انسجام و تسلسل منطقی حفظ شود و متن انتخاب شده به گونه ای است که مقصود از آن حاصل شود و نقصی در بیان آن مطالب ایجاد نگردد. بنابراین، آنچه حذف شده ضروری به پیوستگی متن نزده است.

مؤلف این گزیده نسخه‌های خطی تازه‌ای از کتاب به دست آورده و با نسخه‌های آستان رضوی مقابله و مقایسه کرده؛ لذا اصولاً در بسیاری از موارد متن ایشان با متن‌های دیگر از جمله متن مصحح محمد امین ریاحی متفاوت است.

نویسنده در پایان کتاب و در قسمت فهرست منابع و مأخذ، آثار متعددی را آورده است که برخی از آنها از آثار متصوفه است؛ همچون شرح تعرف، کشف المحجوب و نیز برخی آثار در زمینه تفسیر و فرهنگ لغات است و از آنها برای توضیح برخی لغات و اصطلاحات و عبارات استفاده کرده است. منابعی که در پایان ذکر شده از منابع معتبر است و هر چند این منابع از کفایت لازم برخوردار است، اما به نظر می‌رسد که نویسنده می‌توانست در شرح گزیده خویش بهره بیشتری از آنها ببرد. در بسیاری از موارد نویسنده در جاهایی که از منابع مختلف استفاده کرده، بدان‌ها اشاره نکرده است. یعنی در ذیل متون کمتر مواردی است که نویسنده برای توضیح مطلبی به منبع و مأخذی خاص ارجاع داده باشد و با اینکه نویسنده از منابع متعدد در توضیح مطالب

استفاده کرده؛ اما به روشنی نمی‌توان دانست که دقیقا مطالب نویسنده در هر قسمت از کجا گرفته شده است.

درباره متن باید به چند نکته توجه کرد:

۱. مدرس باید علاوه بر توضیحات کتاب توضیحات بیشتری، که غالبا در زمینه معنای لغات و برخی اصطلاحات است، عرضه کند؛
 ۲. شاید شمار آیات و احادیث در آن زیاد باشد و موجب ملالت دانشجویان گردد که می‌توان آن را تعدیل کرد؛
 ۳. استفاده برگزیننده، از نسخه‌های خطی جدید و تصحیح تازه، در مواردی، کتاب را صورتی جدید بخشیده است.
- در مجموع این گزیده از جهت تنوع موضوعات و حجم متن مناسب است ولی توضیحات آن کافی نیست. نویسنده در باب زندگی و به خصوص شخصیت نجم‌الدین رازی و اساس فکری او و ویژگی‌های کتاب مرصادالعباد بسیار مختصر سخن گفته و یا اشاره‌ای نکرده است. از این نظر کتاب باید مورد تجدیدنظر قرار گیرد و علاوه بر برخی اغلاط چاپی، برخی ضعف‌های دستوری، به ویژه در قسمت پیشگفتار اصلاح شود.